

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Posebne odredbe za programe suradnje za razdoblje 2014.–2020. koji se podupiru iz Europskog instrumenta za susjedstvo i u okviru cilja, Europska teritorijalna suradnja, nakon poremećaja u provedbi programa”

(COM(2022) 362 – 2022/0227 (COD))

(2023/C 75/29)

Glavni izvjestitelj: **Andris GOBIŅŠ**

Zahtjev za savjetovanje:	Europski parlament, 27.9.2022. Vijeće Europske unije, 17.8.2022.
Pravna osnova:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za vanjske odnose
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	27.10.2022.
Plenarno zasjedanje br.:	573
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	117/1/3

1. Zaključci i preporuke

1.1. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) podržava pristup Europske komisije, Parlamenta i Vijeća da se poduzmu svi potrebni koraci kako bi se što prije odobrile mjere predviđene u Uredbi te poziva na stupanje tih mjera na snagu najkasnije početkom studenog 2022.

1.2. Budući da je zbog potrebe za brzim odobrenjem vjerojatno da bi se u prvom koraku Uredba mogla usvojiti bez izmjena, EGSO predlaže da se u drugoj fazi razmotri mogućnost njezina preispitivanja te stoga u nastavku predlaže poboljšanja. Predložene izmjene također bi trebale doprinijeti raspravi i pripremi izmjena naknadnih uredbi i programa.

1.3. EGSO pozdravlja brzo djelovanje institucija EU-a i nužnu fleksibilnost koju su one pokazale u vođenju projekata odmah nakon ničim izazvanog i neopravdanog rata Rusije protiv Ukrajine. Brzo djelovanje bilo je jedini način da se zadrži usklađenost s vrijednostima i načelima EU-a.

1.4. EGSO podržava namjeru da se dopusti fleksibilnost u prenamjeni tekućih projekata kako bi se u obzir uzimale nove potrebe; pritom će se upravljačkim tijelima osigurati potrebna fleksibilnost i pravna sigurnost kako bi se projekti mogli provoditi i njima upravljati u skladu s pravilima i bez velikih ograničenja u pogledu revizije. To je izuzetno važno jer će se uredba primjenjivati retroaktivno, od početka rata.

1.5. EGSO podsjeća na nove okolnosti koje posljednjih mjeseci vladaju u ratu protiv Ukrajine. S obzirom na status Ukrajine kao kandidatkinje za članstvo u EU-u, sve veću potrebu za njezinom obnovom i pripreme za zimu u Ukrajini, trebalo bi dopustiti još veću fleksibilnost za prihvatljive aktivnosti i proširiti definiciju aktivnosti prekogranične/regionalne suradnje za tekuće i planirane projekte, kako je i predviđeno u predloženim izmjenama Uredbe (vidjeti prijedloge niže u tekstu).

1.6. Zbog obustave isplate financijskih sredstava Ruskoj Federaciji i Bjelorusiji i s time povezane obustave prekogranične suradnje s tim državama, EGSO predlaže da se učini sve što je moguće da se sredstva prvotno namijenjena u te svrhe prenamijene za suradnju s Ukrajinom.

1.7. S obzirom na to da je civilno društvo na prvoj liniji obnove Ukrajine i priprema za njezino pristupanje EU-u, posebnu pozornost trebalo bi posvetiti (ponovnoj) dodjeli sredstava organizacijama civilnog društva.

2. Opće napomene

2.1. EGSO podržava ciljeve prijedloga i pozdravlja namjeru da se u programima suradnje u okviru Europskog instrumenta za susjedstvo zauzme fleksibilan pristup kako bi se uzelo u obzir potrebe nastale uslijed ničim izazvane i neopravdane vojne agresije Rusije na Ukrajinu i njezine posljedice na Europsku uniju, a pogotovo nekoliko njezinih istočnih regija, ali i kako bi se vodilo računa o dalekosežnijim posljedicama pandemije COVID-a 19 na EU.

2.2. EGSO je svjestan golemih napora koje su nacionalne vlade, lokalne vlasti i civilno društvo susjednih država članica EU-a, Moldavije i Ukrajine poduzele da smjeste ukrajinske raseljene osobe koje masovno bježe od ruske invazije te pozdravlja potporu u obliku programa prekogranične suradnje prilagođenih zadovoljavanju potreba za humanitarnom pomoći.

2.3. EGSO prepoznaje specifične izazove s kojima se suočavaju sve razine ukrajinskih vlasti, koje moraju osiguravati vojnu obranu zemlje i održavati gospodarstvo u trenutku kad je Ukrajina pogođena velikim brojem žrtava, uništenjem domova i infrastrukture, raseljavanjem velikog dijela stanovništva, poremećajem proizvodnje i prometa, dosad nezabilježenim pritiskom na proračun i mnogim drugim problemima uzrokovanim ruskom agresijom. Programi prekogranične suradnje s Ukrajinom trebali bi korisnicima omogućiti zadovoljavanje ratom izazvanih potreba i tako im pomoći da smanje to opterećenje.

2.4. EGSO pozdravlja to što je Ukrajini i Moldaviji nedavno dodijeljen status zemalja kandidatkinja za članstvo u EU-u i naglašava da im EU treba pružiti sveobuhvatnu potporu kako bi reforme potrebne za integraciju mogle provesti usprkos opterećenju izazvanom ratom u Ukrajini. Programi prekogranične suradnje trebali bi po potrebi u svoje aktivnosti uključiti ojačane ciljeve Ukrajine i Moldavije za integraciju u EU, među ostalim prenošenjem relevantnih iskustava s reformama u susjednim zemljama EU-a. To bi trebalo uključivati pripreme na lokalnoj i regionalnoj razini te snažnu ulogu organizacija civilnog društva, uključujući socijalne partnere.

2.5. Zbog obustave isplate financijskih sredstava Ruskoj Federaciji i Bjelorusiji i s time povezane obustave prekogranične suradnje s tim državama, EGSO predlaže da se učini sve što je moguće da se sredstva prvotno namijenjena u te svrhe prenamijene za suradnju s Ukrajinom. Zbog velikog simboličnog značenja i povećanih potreba isplati se uložiti vrijeme i stručno znanje da se za to nađe i pripremi pravna osnova. Moglo bi se reći da granice zasnovane na emocijama i istim vrijednostima tvore svojevrsno „susjedstvo” s Ukrajinom, što bi u ovim izvanrednim vremenima moglo odgovarati ciljevima programa.

2.6. EGSO naglašava izvanredan financijski teret koji snose susjedne zajednice koje primaju brojne raseljene osobe iz Ukrajine te stoga pozdravlja namjeru ukidanja obveze nacionalnog sufinanciranja za pet prekograničnih programa Europskog instrumenta za susjedstvo s Republikom Moldavijom i Ukrajinom.

2.7. EGSO naglašava da su ruska agresija i posljedični priljev raseljenih osoba još jednom dokazali ključnu ulogu civilnog društva i znatno potaknuli njegovo djelovanje u Ukrajini i susjednim zemljama EU-a, jer su se pojavile stotine nacionalnih i lokalnih volonterskih inicijativa za osiguravanje hrane, smještaja i drugih humanitarnih potreba, zbog čega bi prekogranične programe trebalo posebno usmjeriti na pružanje potpore radu civilnog društva. Organizirano civilno društvo imat će važnu ulogu i u obnovi Ukrajine i njezinih regija te u pripremanju za pristupanje EU-u.

2.8. S obzirom na trenutačnu energetska krizu, EGSO podsjeća da treba ubrzati prelazak na zelenu energiju i nastaviti s jačanjem energetske učinkovitosti. Programi prekogranične suradnje trebali bi svojim korisnicima pružiti priliku da ublaže izazove koje donosi zima i istodobno im omogućiti da i dalje djeluju na održiv način.

2.9. EGSO izražava žaljenje zbog toga što tijekom izrade predloženih izmjena nisu održana savjetovanja s dionicima. Pravilno provedena savjetovanja nisu gubitak vremena, već u većini slučajeva poboljšavaju kvalitetu nacрта odluke.

2.10. Najbolje prakse iz Europskog kodeksa ponašanja za partnerstvo mogu doprinijeti uspjehu projekata provedenih u okviru izmijenjene uredbe.

3. Posebne napomene

3.1. EGSO naglašava da EU širokom lepezom mjera pruža potporu raseljenim osobama iz Ukrajine, npr. putem CARE-a, Fast-Carea, promjena u kohezijskoj politici itd. Trebalo bi ublažiti dvostruke rizike u pogledu financiranja. Europska inicijativa za susjedstvo trebala bi biti usmjerena na svoj glavni cilj, a to je suradnja između EU-a i istočnih partnera. Zbog očekivanih dugoročnih poremećaja u programima koji uključuju Rusiju i Bjelorusiju te porasta potrebe i interesa za suradnju s Ukrajinom i Moldavijom, trebalo bi pripremiti pravnu osnovu za promjene i suradnju s tim državama, npr. u članku 9., ali i u člancima 5., 6. i 8.

3.2. EGSO skreće pozornost na činjenicu da je ruska invazija na Ukrajinu, uz dolazak raseljenih osoba, i na druge načine značajno utjecala na suradnju između EU-a, Ukrajine i njezinih susjednih zemalja. Zbog ruske pomorske blokade ukrajinskih morskih luka i poremećaja prometnih pravaca u istočnoj Ukrajini, velik dio ukrajinske robe, među ostalim žitarice, preusmjeren je na njezine granice s EU-om, čime je stvoren znatan pritisak na prekograničnu infrastrukturu. Budući da su žitarice i drugi proizvodi koje Ukrajina izvozi od ključne važnosti za sprečavanje globalne prehrambene krize, prekogranični programi trebali bi riješiti novonastale logističke probleme i osigurati maksimalan protok robe, među ostalim poboljšanjem prekograničnog upravljanja, izgradnjom skladišnih objekata u blizini granica i drugim relevantnim mjerama. Za te bi se projekte mogla zatražiti fleksibilnost rokova veća od one predviđene člankom 6. stavkom 2.

3.3. Viši troškovi nastali zbog izvanrednih stopa inflacije izazvanih ruskim ratom trebali bi biti prihvatljivi u svim projektima, a ne samo u onima navedenima u članku 6. stavku 3.

3.4. S obzirom na izvanredne okolnosti, EGSO podržava prijedlog da se olakša upravljanje prekograničnim programima, uključujući promjene u njihovim programskim aktivnostima. Međutim, naglašava da treba donijeti zaštitne mjere protiv moguće zlouporabe sredstava pa predlaže veću uključenost civilnog društva (i socijalnih partnera) u donošenje odluka i praćenje prekograničnih programskih aktivnosti. Ti se aspekti mogu istaknuti u članku 7. i/ili 15.

3.5. Jednostranu obustavu predviđenu u članku 10. stavku 2. treba popratiti obrazloženjem u kojem se upućuje na ovu Uredbu.

3.6. Kao što je navedeno u točkama 1.7. i 2.5., EGSO predlaže da se u slučajevima gdje se predviđa isključivanje partnera, omogući uključivanje novih partnera iz civilnog društva (uključujući i mogućnosti ponovne dodjele sredstava) i Ukrajine. Članak 10. stavak 3. treba izmijeniti u skladu s time. Pripadnici prodemokratske bjeloruske ili ruske dijaspeore mogli bi se u iznimnim slučajevima smatrati partnerima.

3.7. Moraju se uzeti u obzir dodatne mjere za sprečavanje prijevара ili upravljanje nepravilnostima koje se mogu pojaviti u postupku provedbe. Civilno društvo i socijalni partneri trebali bi imati veću ulogu i u tim postupcima i u odborima za praćenje (članak 14. stavak 3.).

Bruxelles, 27. listopada 2022.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG